

REAKCE NA PROHLÁŠENÍ FEDERACE DĚTSKÝCH DOMOVŮ ČR

Asociace Dítě a Rodina, jako zástupce 30 neziskových organizací dlouhodobě působících v oblasti péče o ohrožené děti na území ČR, **reaguje tímto dokumentem na prohlášení Federace dětských domovů ČR (FDD) ze dne 8. 10. 2015.** Považujeme za nezbytné doplnit prohlášení FDD o další fakta a skutečnosti, které jsou velice důležité, ale prohlášení FDD je nezmiňuje:

- 1. V našich zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy v gesci MŠMT souběžně zabezpečujeme výchovnou, vzdělávací a odbornou péči ohroženým dětem. Při přijetí dítěte do institucionální péče je prioritou vzdělávání, neboť děti přicházejí s velkým počtem neomluvených hodin, chybí jim základní znalosti učiva. Doplnění vědomostí je důležité pro jejich sebevědomí a začlenění ve škole a následný rozvoj.*

Hlavním důvodem, proč jsou děti odebírány svým rodičům a umísťovány do ústavní péče, není jejich prospěch nebo počet neomluvených hodin, ale neutěšené rodinné prostředí, které není schopno zabezpečit základní podmínky pro zdravý vývoj dítěte, tzn. jde o selhání rodičů ve výchově dítěte nebo v zajištění potřeb dítěte. Prospěch dítěte nebo jeho záškoláctví je pouze důsledkem selhání jeho rodiny. Prioritou u těchto dětí by rozhodně nemělo být vzdělání, ale zajistit pro ně prostředí, které jim nahradí bezpečné rodinné zázemí, naučí je základním vztahovým dovednostem, umožní jim pravidelný styk s rodiči a podpoří ihned návrat dítěte do rodiny v případě, kdy to bude možné. Jejich vzdělání je samozřejmě důležité, ale pokud dítě zůstane ve svých potřebách neuspokojené, vzdělávání pro něj zůstane nepodstatnou záležitostí, což dokládá i srovnání dosaženého vzdělání u dětí, které prošly ústavní péčí, s běžnou populací.

- 2. Odbornou péči zabezpečuje tým odborných pracovníků se speciálně pedagogickým vzděláním a psychologickým vyšetřením a psychologové. Tuto odbornou činnost nemůže nahradit pouze sociální péče.*

Děti, které se nacházejí v ústavní péči, skutečně mnohdy potřebují psychologické vyšetření a odbornou pomoc. Tuto pomoc však nepotřebují 24 hodin denně 7 dní v týdnu (nehovoříme zde o psychiatrické léčebně, ale o dětském domově). Navíc velmi často lze vyšetření nebo pomoc realizovat ambulantně, tak jako to probíhá u dětí, které žijí se svými rodiči, dítě tedy nemusí žít v ústavu kvůli potřebě psychologické pomoci.

- 3. Přechod dětských domovů do gescie MPSV není řešením tzv. roztržitosti. Vše je jen o kvalitní komunikaci mezi rezorty.*

Kvalitní komunikaci se snaží v systému péče o ohrožené děti realizovat různé jeho části již více než 10 let. Bohužel stále bez viditelných výsledků. Realita ukázala, že partikulární zájmy jednotlivých skupin v rámci různých rezortů (MŠMT, MZ, MPSV) jsou natolik rozdílné, že znemožňují jakoukoli komunikaci mezi jednotlivými částmi systému. Jedním z důsledků této nekomunikace je pak neexistence jakékoli koncepce v oblasti péče o ohrožené děti. Není důležité, které ministerstvo bude za systém péče o ohrožené děti zodpovědné, zásadní je, aby to bylo pouze jedno ministerstvo s plnou zodpovědností za celý systém péče o ohrožené děti. Stejně tak je podstatné konceptní rozdělování finančních prostředků v rámci systému.

- 4. V péči o ohrožené děti je nutný multidisciplinární přístup jak ze strany rezortu školství, tak zdravotnictví, sociálních věcí, spravedlnosti a vnitra.*

S tímto bodem se plně ztotožňujeme. Multidisciplinární přístup může být zárukou, že při rozhodování o osudu každého jednotlivého dítěte bude vždy brán v úvahu nejlepší zájem dítěte, tak jak je definován v Úmluvě o právech dítěte.

- 5. Přechod dětských domovů pod MPSV by byl finančně náročný a neefektivní, viz dokument Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti, kde je uvedena částka cca 400 milionů Kč. Mnohem efektivnější využití finančních prostředků bychom uvítali směrem ke snižování počtu dětí na skupinách, což by umožnilo větší individuální péči. Model financování např. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nás vede k obavám, že nebudou zabezpečeny všechny potřeby dětí umístěných v dětských domovech.*

Samotný přechod DD do gesce jiného ministerstva sebou přinese především přesměrování finančních toků mezi ministerstvy. Dodatečný náklad představuje transformace DD, která však musí proběhnout, ať už bude tuto oblast spravovat jakýkoliv resort.

6. Je nezbytně nutná odborná diskuze k zamýšlené transformaci péče o ohrožené děti napříč všemi rezorty. Prozatím probíhá pouze cílená aktivita ze strany MPSV spojená s tendenční informovaností veřejnosti.

V poslední době proběhly minimálně tyto aktivity, o nichž víme a jichž se účastnili nebo mohli účastnit i zástupci ústavních zařízení (MŠMT i MZ):

- Seminář Optimalizace systému péče o ohrožené rodiny a děti, který proběhl 17. 9. 2015 v Praze a kde probíhal sběr připomínek k optimalizaci.
- Odborná konference MÝTY A PRAVDY, pořádaná MPSV v Olomouci, která se konala 21. 10. 2015 a kde také probíhaly workshopy nad tématy.

Dále víme o existenci Mezirezortní koordinační skupiny, v níž jsou zastoupena ministerstva podílející se na péči o ohrožené děti (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo vnitra ČR a ministr pro lidská práva a národnostní menšiny) a zástupci samosprávy (Asociace krajů ČR a Svaz měst a obcí ČR). Tato skupina pod názvem Meziresortní koordinační skupina k transformaci systému péče o ohrožené děti stále existuje.

7. Kritika práce našich zařízení je neobjektivní. Vychází z průzkumů, kde chybí kontrolní vzorky. Institucionální výchova je důsledkem selhání všech forem pomoci ohroženým dětem ze strany OSPOD, rodiny, neziskových organizací a je nejkratším řešením situace dítěte.

Souhlasíme s FDD, že není správné zaměřovat kritiku práce zaměstnanců DD a kritiku ústavní péče jako takové. Pracovníci DD dělají v mnoha případech maximum pro to, aby o děti v jejich péči bylo dobře postaráno. Kritika by měla být směřována především na principy a nedostatky ústavní péče jako takové, ne na práci individuálních pracovníků. Nedostatky a nevýhody ústavní péče oproti rodinné péči byly prokázány řadou výzkumů, které byly zveřejněny včetně své metodiky (tzn. jak byl výzkum prováděn) a které byly realizovány odbornými týmy. Všechny tyto domácí, ale i zahraniční výzkumy jsou veřejně dostupné.

8. Dětské domovy podporují návrat dítěte do původní rodiny, pokud je to možné, případně do kvalitní pěstounské péče. U dětí, kde se to nedaří, se zařízení snaží o hostitelskou péči.

Nejsou, bohužel, veřejně dostupné žádné statistiky, které by uváděly, kam děti z dětských domovů odcházejí. Ze statistik MŠMT je pouze patrné, že ve školním roce 2014/15 žilo v dětských domovech 4.314 dětí, z nichž ve stejné době byly do adopce umístěny pouze 2 děti a do pěstounské péče pouze 104 dětí. Kolik procent se vrací do vlastní rodiny, není známo. Stejně tak není nikde zveřejněno, pro kolik procent dětí v DD je dostupná hostitelská péče. Na základě zkušeností jednoho konkrétního DD se nedá nahlížet na celý systém.

9. Doporučujeme ověřit zkušenosti s transformací systému péče o ohrožené děti v sousedních státech, např. na Slovensku, zda transformace skutečně splnila očekávání.

Souhlasíme s FDD, že je důležité poučit se z chyb a inspirovat se úspěchy okolních států. Nelze samozřejmě bez výhrad přebírat jejich zkušenost. Například skutečnost, že jsme poslední evropskou zemí, která umísťuje děti mladší 3 let do ústavní péče, je však určitě zajímavá. Zmiňované Slovensko má věkovou hranici dokonce definovanou zákonem – děti do šesti let věku zde od 1. 1. 2012 nesmějí být umístěny v instituci, kde se střídají pečovatelé, musejí být umístěny v rodině.

10. Proč rušit to, co funguje a je oceňováno odborníky ze zahraničí?

Bohužel se nám nepodařilo dohledat žádnou veřejně dostupnou studii, která by oceňovala ústavní výchovu v ČR. Stejně tak se nám nepodařilo dohledat ani vyjádření žádného uznávaného odborníka ze zahraničí, který by se pozitivně vyjadřoval k podobě ústavní péče v ČR. Nevylučujeme však možnost existence takových podkladů a velice rádi bychom případné podklady nastudovali.

V Praze dne 26. 10. 2015